

La llengua importa

En qualsevol debat sobre el futur de Catalunya, sobre el futur de cadascun dels Països Catalans o del seu conjunt, no es pot deixar de banda la qüestió de la llengua. No es pot considerar que el posicionament sobre el futur del català i sobre els mecanismes que han de fer-lo possible és una qüestió menor, sense importància, irrellevant. I tant que importa la llengua. Sobretot per als qui no ens resignem a imaginar cap futur per a la nostra comunitat en què el català no sigui una llengua socialment i culturalment viva, respectada i de prestigi. Podem discutir quan cal fer aquest debat, per raons estratègiques. Podem buscar-li els marcs més útils i els moments més propicis. Però no podem negar-ne la importància i, encara menys, donar-lo per resolt i per decidit a través de fórmules en què preocupa més la rendibilitat política que la garantia eficaç de la vitalitat de la llengua. Els especialistes ens han de dir les fórmules que poden oferir millor aquesta garantia. El conjunt dels ciutadans compromesos amb la llengua hem de poder dir que el debat ens importa i que per a molts de nosaltres és central.

En el cas català el vincle entre llengua i nació ha estat sempre visible. D'una banda, la llengua i la cultura són l'eix vertebrador de la comunitat nacional, el seu principal tret distintiu. La comunitat, en el cas català, no s'ha definit per la religió, per l'origen, per la sang, pel color de la pell, sinó pel paper de la llengua i la cultura. Això ha construït una comunitat inclusiva, oberta: la religió o l'origen són trets difícils de canviar, les llengües es poden aprendre, sense necessitat a més d'oblidar les que ja saps. La llengua ha vertebrat la nació, però la nació ha preservat la llengua. Com diu Pierre Vilar, és la forta consciència de comunitat, de nació, la que fa mantenir en circumstàncies enormement adverses la llengua pròpia. Això és tan visible, en les dues direccions, que els adversaris de la llengua i de la nació han sabut sempre, i han actuat en conseqüència, que afeblir una cosa servia per atacar l'altra. Dificultar la transmissió viva del català era diluir la nació; desnacionalitzar el país o intentar canviar-ne la consciència nacional acabaria amb la llengua o la reduiria a un ús marginal.

Per tot això, és evident que la voluntat de preservar la llengua, amb els instruments que calguin, no pot quedar al marge del debat polític, de l'agenda del procés cap a una República Catalana, però tampoc de l'agenda del dia a dia. En alguns moments, ha semblat que la llengua no importava. Que l'agenda del procés parlava només d'infraestructures, d'impostos, de dèficit fiscal. I és obvi que ha de parlar de totes aquestes coses. Però ha de parlar també de llengua i de cultura. Entre altres coses, perquè molts de nosaltres som aquí, participem activament en l'espai públic, precisament per preservar la llengua viva i la cultura que s'hi expressa. Si la llengua no importa, si el debat polític no parla de llengua, si parlant de llengua només és possible fer un discurs de manteniment de l'estatu quo, si les altres posicions legítimes són proscrites i negades, ens podem trobar que quan les circumstàncies polítiques semblin més favorables al futur del català, la seva situació real sigui molt fràgil. Ja sabem que l'estatus jurídic i polític d'una llengua no és l'únic factor de pervivència. Sabem que cal prestigi, creació cultural, ús social. Però tampoc en tot això el marc jurídic no és una dada irrellevant, contribueix també al prestigi, a una presència justa a l'escola i als mitjans de comunicació, a la millor projecció de la cultura. Les lleis no ho són tot. Però calen, també, les lleis.

En el cas català, la necessitat de preservar viva la llengua pròpia i la cultura que s'hi expressa té una altra urgència bàsica. En un país de forta immigració històrica, on molts dels ciutadans han vingut de fora, el català ha estat la llengua de la cohesió social. En una societat del present i del futur necessàriament multilingüe, on és imprescindible que els ciutadans siguin poliglotes i on conviuen ciutadans que canten, resen, escriuen i parlen en llengües diverses, el català ha de ser llengua de la plaça pública, llengua compartida, llengua que tothom sap i que permet la relació de tots amb tots a la plaça. El futur, no tan sols a Catalunya, no és en cap cas una societat monolingüe. Anem a societats multilingües i poliglotes. En aquest marc, el català només té futur com a llengua viva socialment i culturalment si és llengua de la plaça. I això necessita compromís per part dels seus parlants, utilitat social, generalització del coneixement, i lleis que hi vagin a favor. Les hem de tenir perquè la llengua importa. Perquè la llengua no és un ornament, sinó una prioritat. Perquè amb la llengua ens juguem la nació, però també la cohesió social.

Vicenç Villatoro
Correllengua 2016